

Avskaffa mantalsskrivningen

Av avdelningsdirektören Per-Ola Larsson

1986 års mantalslängder fanns för offentlig granskning hos de lokala skattemyndigheterna, i vart fall från den 15 januari och till och med den 5 februari.

Sveriges befolkning mantalsskrevs för år 1986 enligt den verkliga bosättningen den 1 november 1985 (huvudregeln). Den som ansåg att han borde vara mantalsskriven på annat ställe än mantalslängden visar kunde ansöka om ändring hos lokal skattemyndighet senast den 5 februari. Även kommun kunde göra sådan ansökan. Därefter skedde en mycket omfattande och byråkratisk skriftväxling mellan de lokala skattemyndigheterna fram till den 1 mars då mantalslängderna justeras. Enbart i Stockholms fögderi kräver två helårsarbetskrafter för denna byråkrati! Besvär mot mantalsskrivningen kan inges till länsrätten senast den 15 april mantalsåret.

Sedan århundraden har Sverige haft två parallella folkbokföringssystem, kyrkobokföring och mantalsskrivning. Kyrkobokföringen är ett löpande register som aktualiseras vid t ex födelse, civilståndsändring, namnändring och flyttning. Den lokala kyrkobokföringsmyndigheten (pastorsämbete eller lokal skattemyndighet) underrättar länsstyrelsen, som varje vecka kompletterar sitt dataregister med ändringar.

Mantalsskrivningen är en årlig registrering. När länsstyrelsens register i december speglar bosättningen den 1 november trycks mantalslängden. Sedan mantalslängden justerats gäller den för hela kalenderåret (mantalsåret). Om man flyttat under löpande kalenderår och anmält flyttning ändras kyrkobokföringen men inte mantalsskrivningen.

Många tror att mantalsskrivningen sedan flera år avskaffats. Mantalsskrivningen förrättades t o m 1967 års mantalsskrivning med hjälp av mantalsuppgifter. Varje familj eller ensamstående person lämnade dem till myndigheterna. Detta ansågs vara en alltför omfattande och kostsam byråkrati. *Mantalsuppgifterna* avskaffades därför 1967.

Bakom mantalsskrivningen och våra bosättningsregler skymtar den romerska rätten. Om skattskrivningarna i det romerska imperiet läste vi senast på juldagen:

”Vid den tiden utgick ett påbud från kejsar Augustus att hela världen skulle

skattskrivnas. Då färdades var och en till sin stad. Och eftersom Josef var av Davids hus färdades han till Betlehem”.

Josef skattskrevs — mantalsskrevs — i Betlehem därför att han hade sitt hemvist där. *Vi* mantalsskrivs med ledning av kyrkobokföringen där vi har vår bostad.

Prästerna i Sverige förde tidigt böcker över sina församlingsbor för att kunna planera sitt kyrkliga arbete. När kungens fogdar behövde komplettera sina mantalsregister skrev de av kyrkoböckerna. Så småningom utvecklades det mantalsskrivningssystem som vi nu har.

Även om dagens mantalsskrivning görs enklare än på Augustus' tid med hjälp av länsstyrelsens dataframställda mantalslängder är det ändå ett krångligt och byråkratiskt system. Man måste allvarligt ifrågasätta om det inte snart är dags att helt avskaffa mantalsskrivningen. De rättsförhållanden som nu är knutna till mantalsskrivningen borde i stället knytas till kyrkobokföringen en bestämd dag. Administrationen skulle kunna förenklas och samhällets kostnader väsentligt minskas. Även arkivkostnaderna bör beaktas. 1986 års mantalslängd i Stockholm omfattar 10 hyllmeter i format A 3. Det blir på mindre än 10 år en hyllkilometer för hela landet.

Men kan då mantalsskrivningen avvaras? Rättsförhållanden som tidigare byggt på mantalsskrivningen har successivt förts över till den aktuella kyrkobokföringen. Fram till 1970 års val grundades t ex rösträtten på mantalsskrivningen. Numera är man röstberättigad där man är kyrkobokförd den 1 juni valåret. För utlänningarnas kommunala rösträtt har man valt att bestämma den treåriga kvalifikationstiden med ledning av kyrkobokföringen den 1 november de tre senaste kalenderåren.

Framförallt är det viktigt att administrativa system inte leder till rättsförluster för enskilda. Så är t ex mantalsskrivning ett villkor för skattelindring i vissa fall. Skattskyldiga som inte tillhör Svenska Kyrkan och inte är mantalsskrivna åtnjuter inte skattelindring på sin kyrkoskatt med 70 %. (Jfr lagen 1951:691 om viss lindring i skattskyldigheten för den som icke tillhör Svenska Kyrkan). Det torde strida mot regeringsformens (2 kap 1 § p 6) bestämmelser om religionsfrihet att ta ut kyrkoskatt av dem som inte tillhör Svenska Kyrkan.

Enligt kommunallagen är man numera medlem av den kommun, där man är kyrkobokförd. Skattskyldighet och sociala förmåner kan fortsättningsvis knytas till kommunmedlemskapet, t ex den 1 december året före inkomståret. Kyrkobokföringen och inte den byråkratiska mantalsskrivningen blir då avgörande även för beskattning och domstolsprocesser.

Kan inte ett sådant system innebära rättsförluster för kommunerna? Redan nu kan kommun föra talan hos länsrätten, om kommunen anser att kyrkobokföringen av viss person är fel. Det förekommer ytterst sporadiskt, förmodligen beroende på att kommunernas eventuella bevakning koncentreras

på mantalslängden. Det innebär givetvis en risk för kommunerna att förlora skattebetalare som söker bli skrivna i en lågskattekommun även om de bor i en högskattekommun.

Om kommunerna utnyttjade den möjlighet som finansministern anvisade i 1967 års folkbokföringsproposition, nämligen att utse kommunalombud för att bevaka sina intressen i folkbokföringen, skulle mantalsskrivningen utan tvekan kunna avskaffas. Med hjälp av länsstyrelsernas ADB-maskiner bör det inte vara någon svårighet att kontinuerligt avisera kommuner om inflyttningar och utflyttningar. I de fall en kommun anser att någon blivit kyrkobokförd i fel kommun kan den föra talan hos länsrätten. Ett sådant deltagande från kommunernas sida borde vidare kunna leda till en bättre och riktigare folkbokföring är f n samtidigt som samhällets kostnader skulle minska.

Framförallt bör det vara lättare för en bred allmänhet att hålla reda på sin egen folkbokföring om man slapp den sofistikerade skillnaden mellan kyrkobokföring och mantalsskrivning. Det räcker med ett folkbokföringssystem. Då bör man välja det enkla och aktuella, kyrkobokföringen.

Om kommunerna bevakar sina intressen i kyrkobokföringen och hyresvärdarna får ett enkelt system för sina skyldigheter att anmäla bostadsupplåtelse skulle vi även kunna framställa statistik utan att vart femte år behöva besvara medborgarna med en kostsam och irriterande folkräkning.

Goda Råd
kring företagets ekonomi
och administration.

Ett företag behöver en Redovisningskonsult SRF.

En mycket stor grupp företag driver i dag sin verksamhet som handelsbolag eller enskild firma. Enligt lag behöver de ingen revisor. En revisor kan heller inte ägna sig åt redovisningsuppdrag i företagen och samtidigt fungera som revisor. Så när det heter "Skaffa dig en bra revisor" borde det egentligen heta "Skaffa dig en kompetent ekonomisk rådgivare"

konsulten SRF ett kompetent kansli och fristående högt kvalificerade experter i skattefrågor, aktiebolagsrätt, allmän juridik, ADB m m.

Via förbundet provas också alla sökanden som vill bli Redovisningskonsult SRF. Ett av kraven är 5 års praktisk erfarenhet av redovisningsverksamhet.

700 över hela landet.

Sveriges Redovisningskonsulters Förbund SRF har i dag ca 700 ledamöter som sköter redovisningen åt ca 75.000 företag. Redovisningskonsulten SRF finns alltid nära företaget. God lokalkännedom och goda förbindelser med banker, försäkringsbolag, jurister och länsstyrelser kan ofta vara en tillgång för företagen.

Kompetens för kvalificerad rådgivning.

Redovisningskonsulten SRF kan erbjuda sina kunder kvalificerad ekonomisk rådgivning. Kurser, erfarenhetsutbyte och kontinuerlig information från förbundet gör att ledamöterna bibehåller sin höga yrkeskompetens.

Bakom sig har dessutom Redovisnings-

*Om du vill veta mer om SRF, kontakta kansliet.
Så sänder vi trycksaken Goda Råd.*

SVERIGES REDOVISNINGSKONSULTERS FÖRBUND

SRF

— företagarens nära
rådgivare och samtalspartner.

Forbundsadress:

Magasinsgatan 7 A, Bbox 143, 791 23 FALUN Tfn 023 181 30